რეცენზია

პროფ. რ. ასათიანის წიგნზე „საით მიდის საქართველო? სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების კონცეპტუალური ანალიზი“ (თბილისი. „სიახლე“, 2014. - 368 გვ.)

საით მიდის საქართველო? ეს კითხვა ალბათ დიდი ხანია აწუხებს ქართულ საზოგადოებას და ამ კითხვას ბადებს არა უბრალო ცნობისმოყვარეობა, ამ კითხვაში ისმის შეშფოთება და განცდა იმისა, რომ ქვეყანა იქით არ მიდის, საითაც უნდა მიდიოდეს. შესაბამისად, სულ უფრო მეტად ხდება იმის გაცნობიერება, რომ რადაც უნდა შეიცვალოს რადიკალურად ეკონომიკური რეფორმების კონცეპციაში. ამიტომ ეს წიგნი, რომელიც გამოიცა 2014 წელს, იყო ერთგვარი რეაქცია სოციალურ დაკვეთაზე და დღემდე რჩება აქტუალური, და იქნებ უფრო მეტად აქტუალურიც, რადგან ეკონომიკური რეფორმების კონცეპცია არსებითად არ შეცვლილა, ხოლო მდგომარეობა უარესდება.[1]

მონოგრაფიაში გაანალიზებულია პოსტსაბჭოთა პერიოდი 1991 წლიდან 2012 წლამდე, ანუ დღევანდელი ხელისუფლების მოსვლამდე. მომდევნო პერიოდმა ცალსახად დაადასტურა ავტორის პოზიცია, რომ „ ... ნეოლიბერალური (უფრო ზუსტად ულტრალიბერალური) ეკონომიკური პოლიტიკა ... ქვეყნის წარუმატებლობის მთავარი მიზეზი იყო“ ანუ რეფორმების წარუმატებლობის მიზეზი თვით რეფორმების კონცეპციაშია.

[1] დაეცა უმრავლესობის ცხოვრების დონე (იზრდება მხოლოდ უმცირესობის კეთილდღეობა), რასაც თან სდევს საშუალო ფენის განადგურება, სოიალური კონფლიქტები და შიდაპოლიტიკური დაპირისპირება. მაგრამ ოფიციალური სტატისტიკა ბადებს განვითარების ილუზიას იმით, რომ მანიპულირებს გასაშუალებული მაჩვენებლებით, რომლის მიღმაც არ ჩანს ეკონომიკური პოლარიზაცია და უმრავლესობის ცხოვრების დონის დინამიკა.

და ხელისუფლების შეცვლა არაფერს შველის, თუ კონცეპცია არსებითად იგივე დარჩება. წიგნის წაკითხვის შედეგად მკითხველი სულ უფრო მეტად რწმუნდება იმაში, რომ ნეოლიბერალური პოლიტიკა საჭიროა შეიცვალოს სოციალურად ორიენტირებული ეკონომიკის მშენებლობით. არ შეიძლება არ დავეთანხმოთ ავტორის ასეთ პოზიციას, რადგან ეკონომიკური პოლიტიკის სოციალური ორიენტაციის აუცილებლობა განპირობებულია არა მხოლოდ ეთიკური მოსაზრებებით, არამედ წმინდა ეკონომიკური ფაქტორებით. არასწორი პოლიტიკის შედეგად ეკონომიკაში ჩამოყალიბდა მანკიერი სტრუქტურა. საქართველოში 2012 წლის მონაცემებით, სამეწარმეო საქმიანობაში მცირე, საშუალო და მსხვილი ბიზნესის წილად მოდიოდა 6.6%, 9.2% და 84.2% (მაშინ როდესაც საშუალო ევროპული მაჩვენებლები იყო, შესაბამისად, 40%, 18% და 42%) და იმის შემდეგ ბევრი არაფერი შეცვლილა. როდესაც სამეწარმეო საქმიანობის 84.2% მოდის მსხვილ ბიზნესზე, ხოლო მთავრობა ატარებს ნეოლიბერალურ პოლიტიკას და მიიჩნევს, რომ უპირველესი საზრუნავია მეწარმეობის ხელშეწყობა, რადგან, „ისინი ქმნიან სამუშაო ადგილებს", მაშინ ცხადი ხდება, რომ ეს პოლიტიკა მორგებულია სწორედ მსხვილ მეწარმეებზე, ოლიგარქებზე, და არა საზოგადოების ინტერესებზე. ხოლო, როგორც აღნიშნავს ნობელიანტი ეკონომისტი ჯ. სტიგლიცი, ეკონომიკური ძალაუფლების მონოპოლიზაცია ბადებს პოლიტიკუტი ძალაუფლების მონიპოლიზაციას, რაც დასტურდება კიდეც საქართველოში (ისევე როგორც მთელს მსოფლიოში) მიმდინარე პროცესებით.

სოციალურად ორიენტირებული ეკონომიკის კონცეპცია ეფუძნება უფრო ჰარმონიულ ეკონომიკურ ურთიერთობებს და გულისხმობს, რომ არა მარტო მეწარმეები ქმნიან სამუშაო ადგილებს (შესაბამისად, შემოსავლებს და მოთხოვნას), არამედ, პირველ რიგში, მოთხოვნა თვითონ ბადებს სამუშაო ადგილებსაც და მეწარმეებსაც, ხოლო ტოტალური უმუშევრობის პირობებში მოთხოვნა ვერ გაიზრდება, თუ არ გაიზრდება პენსიონერთა, უმწეოთა, სახელმწიფო სექტორში დასაქმებულთა (მასწავლებლების, ექიმების და სხვ.) მსყიდველობითი უნარი. ანუ მოთხოვნა ვერ გაიზრდება, თუ არ გაიზრდება ბიუჯეტი, დაბალი იქნება გადასახადები, თუ მოგების გადასახადის გაუქმებას, რომელსაც იხდიან მეწარმეები, ბიუჯეტში დავაბალანსებთ აქციზების ზრდით, რომლებსაც, საბოლოოდ, იხდიან მომხმარებლები.

საბჭოთა სისტემის ნგრევასთან ერთად საქართველოში დაინგრა ეკონომიკაც, ხოლო დანგრეული ეკონომიკის აღორძინება, სადაც უმუშევრობამ, ინფლაცია, სიღატაკემ მიიღო არნახული მასშტაბები, სადაც არ არსებობდა საბაზრო ეკონომიკის ინსტიტუტები, საჭიროებდა სოციალურად ორიენტირებული საბაზრო ეკონომიკის მშენებლობას და არა ულტრალიბერალურ პოლიტიკას, რამაც გამოიწვია ეკონომიკური პოლარიზაცია და განვითარების ბლოკირება. და როგორც სამართლიანად წერს ავტორი, „საქართველო მიუბრუნდა წმინდა ლიბერალიზმს მაშინ, როდესაც განვითარებულმა ქვეყნებმა ზურგი აქციეს მას."

წიგნი მთავრდება იგივე კითხვით, რომელიც გამოტანილია მის სათაურში - საით მიდის საქართველო? და მართალია ავტორი წერს - „პასუხი მკითხველისთვის მიგვინდიაო", მაგრამ არსებითად თვითონვე ამომწურავად პასუხობს არა მარტო ამ კითხვაზე, არამედ იმაზეც თუ საით ***უნდა*** მიდიოდეს საქართველო, და თუ რატომ არ მიდის სასურველი მიმართულებით. ანუ, ფაქტობრივად ნაშრომში ნათლად არის ფორმულირებული წარუმატებლობის მთავარი მიზეზიც და წარმატების მთავარი პირობაც. მართალია, მიუკერძოებელი მკითხველი შეიძლება არ დაეთანხმოს ავტორის ყველა ცალკეულ დებულებას, მაგრამ შეუძლებელია არ დაეთანხმოს მის ძირითად დასკვნებს, ან არ გაიზიაროს მისი საერთო პათოსი. წიგნი მდიდარია ფაქტობრივი და სტატისტიკური მასალით, დაწერილია ქვეყნის მომავალზე მოქალაქეობრივი პასუხსმგებლობით და მთავრდება ქვეყნის სიყვარულით გამსჭვალული სიტვებით - „ქვეყნად ერთი საქართველოა და იგი ჩვენია". მისი წაკითხვა უდაოდ წაადგება ქართველ რეფორმატორებს და რომც არ გაიზიარონ ყველა დებულება, იქნებ იგრძნონ მაინც მეტი პასუხისმგებლობა მათი უნიათობით გაღატაკებული ხალხის წინაშე.

პროფ. პაატა ლეიაშვილი